

Về Hiệp ước Basel và những gợi mở cho các ngân hàng Việt Nam trước thềm AEC

LÝ HOÀNG ANH & TRẦN MAI ƯỚC

Trường Đại học Ngân hàng TP.HCM

Nhận bài: 19/09/2015 - Duyệt đăng: 21/11/2015

Bài báo đề cập đến Hiệp ước Basel và những gợi mở cho các ngân hàng VN trước thềm AEC. Các gợi mở mà bài báo đề cập là: (i) Xây dựng lộ trình triển khai Basel và các chính sách hướng dẫn cụ thể và phù hợp với điều kiện ở VN; (ii) Nghiên cứu cụ thể và lên kế hoạch sử dụng hiệu quả nguồn nhân lực, nguồn tài chính hiện có của các ngân hàng VN để giảm chi phí hoạt động; (iii) Đa dạng hóa nguồn thu thông qua việc tăng tỷ trọng thu nhập từ các hoạt động phi tín dụng; (iv) Có các chuyên gia phân tích về lượng, dữ liệu, khớp nối đưa vào mô hình, từ đó có thể tiên đoán được hành xử của khách hàng đối với mỗi trường hợp cụ thể; (v) Có những bộ công cụ giúp chuẩn hóa dữ liệu, kiến thức thực tiễn và thiết kế quy trình, mức độ linh hoạt trong hệ thống để có khả năng chỉnh sửa, nâng cấp khi cần thiết; (vi) Xây dựng “văn hóa Basel” trong các ngân hàng VN để đáp ứng trước thềm hội nhập AEC theo hình thức và phương châm từ trên xuống dưới, liên kết giữa các phòng, ban bộ phận trong ngân hàng; và (vii) NHNN có các cơ chế khuyến khích và tạo điều kiện thuận lợi hơn đối với nhóm 10 thí điểm thực hiện Basel.

Từ khóa: Basel, AEC, ngân hàng VN, ASEAN, đa dạng hóa.

1. Những thách thức

Thực tiễn trong giai đoạn vừa qua đã chứng minh hội nhập vào sân chơi khu vực và quốc tế là xu thế tất yếu khách quan không tránh khỏi đối với các nước đang phát triển, trong đó có VN. Tự bản thân nội tại của nó, tài chính – ngân hàng là lĩnh vực luôn có sự biến động không ngừng, nhất là khi thị trường đã mở cửa và với nhiều loại hình sản phẩm, dịch vụ ngân hàng được ra đời trong khoảng thời gian gần đây.

Thích ứng với sự biến đổi đó,

Hiệp ước Basel đã ra đời hướng đến xây dựng một hệ thống tài chính ổn định, vững mạnh¹, tránh khỏi những cuộc khủng hoảng tài chính, góp phần quan trọng và cần thiết giúp cho các ngân hàng thương mại giảm thiểu rủi ro, cải thiện, nâng cao năng lực điều hành, lành mạnh hóa lĩnh vực ngân hàng trong nước thông

¹ Năm 2008 đã diễn ra cuộc khủng hoảng tài chính. Thông qua cuộc khủng hoảng này, đã giúp chúng ta “ngộ” ra chân lý rõ ràng hơn là: Một hệ thống tài chính vững mạnh không thể thiếu các quy định về thanh khoản và an toàn vốn.

qua việc áp dụng các chuẩn mực toàn cầu, tạo tiền đề để nâng cao năng lực hoạt động của mình.

Trong quá trình đổi mới, đổi mới tư duy và đổi mới về kinh tế là hai lĩnh vực then chốt giúp VN ngày càng khẳng định được mình với các nước trong khu vực và trên thế giới. Khoảng một thập niên trở lại đây, VN đã có rất nhiều đổi mới trong việc tiếp cận các thông lệ quốc tế. Sau khi VN gia nhập WTO, Ngân hàng Nhà nước VN (NHNN VN) và các tổ chức tín dụng VN (TCTD

VN) đã có nhiều nỗ lực trong việc hoàn thiện hệ thống pháp lý về tiền tệ và hoạt động ngân hàng. Thời gian qua, ngành ngân hàng VN đã có những đổi thay quan trọng về mặt pháp lý để thích ứng với sự thay đổi. Biểu hiện cụ thể qua: (i) Nghị định 141 (ngày 22/11/2006) yêu cầu các NHTM phải tăng vốn điều lệ lên 3.000 tỷ đồng vào cuối năm 2010; (ii) Thông tư 13/2010/TT-NHNN quy định về tỷ lệ an toàn vốn nâng tiêu chuẩn an toàn vốn từ 8% lên 9%²; và (iii) Thông tư 36/2014/TT-NHNN quy định về các giới hạn, tỷ lệ bảo đảm an toàn trong hoạt động của NHTM. Nhìn chung, với những hành lang pháp lý nêu trên, chỉ mới tập trung gia tăng tiêu chuẩn an toàn vốn, chưa chú trọng nâng cao khả năng đảm bảo thanh khoản của các ngân hàng.

Cũng giống như các quốc gia ở khu vực Đông Á như Nhật, Hàn Quốc, Singapore, Thái Lan... trong quá trình triển khai và thực hiện Hiệp ước Basel, các NHTM VN sẽ đối đầu với những thách thức cơ bản như:

- Đầu tư lớn về tài chính³
- Phát triển nguồn nhân lực
- Trang bị hệ thống công nghệ thông tin hiện đại
- Hệ thống cơ sở dữ liệu bài bản, chính xác, được cập nhật thường xuyên⁴

² Hệ số rủi ro của các lĩnh vực như bất động sản, chứng khoán cũng được nâng lên mức 250%.

³ Tại một cuộc hội thảo tại Singapore, bà Nguyễn Thùy Dương - Phó Tổng giám đốc phụ trách dịch vụ tài chính, EY Vietnam - cho rằng các NHVN, khi thực hiện Basel, các ngân hàng sẽ phải tốn khoảng 5-10 triệu USD để xây dựng khung quản lý rủi ro.

⁴ Quản trị thông tin (MIS) giai đoạn gần đây đã được các NH chú trọng. Nhưng với cơ sở dữ liệu khổng lồ tích lũy trong nhiều năm lại được sắp xếp ưu tiên cho tác nghiệp thì sẽ mất rất nhiều công cho việc sắp xếp lại, hay nói cách khác là làm chủ các thông tin đó (MIS). Đó là chưa kể nhiều thông tin bị thiếu, bị mất... sẽ rất

- Việc ban hành các văn bản theo đúng lộ trình và kế hoạch

- Quá trình đầy nhanh và mạnh cải cách tài chính

2. Cộng đồng Kinh tế ASEAN

Cộng đồng Kinh tế ASEAN (AEC) nhằm mục tiêu tạo ra một thị trường chung duy nhất và cơ sở sản xuất thống nhất, trong đó có sự lưu chuyển tự do của hàng hóa, dịch vụ, đầu tư, vốn và lao động có tay nghề; từ đó nâng cao tính cạnh tranh và thúc đẩy sự thịnh vượng chung cho cả khu vực; tạo sự hấp dẫn với đầu tư – kinh doanh từ bên ngoài. Trên cơ sở kết quả thực hiện VAP⁵ (phần về AEC), nhất là việc đã cơ bản hoàn thành Khu vực Mậu dịch tự do ASEAN (AFTA), ASEAN đã nhất trí thông qua kế hoạch tổng thể về AEC với những đặc điểm và nội dung sau: (i) Một thị trường duy nhất và một cơ sở sản xuất thống nhất, trong đó có sự lưu chuyển tự do của hàng hóa, dịch vụ, đầu tư, vốn và lao động có tay nghề; (ii) Một khu vực kinh tế có sức cạnh tranh cao; (iii) Một khu vực phát triển kinh tế đồng đều, nhất là thực hiện có hiệu quả Sáng kiến liên kết ASEAN (IAI); và (iv) Một khu vực ASEAN hội nhập đầy đủ vào nền kinh tế toàn cầu. Đồng thời, ASEAN nhất trí đề ra cơ chế thực hiện và lộ trình chiến lược thực hiện kế hoạch tổng thể.

ASEAN cũng nhất trí xác định 12 lĩnh vực ưu tiên đẩy nhanh liên kết với lộ trình hoàn thành đến năm 2010, đó là: Hàng nông sản; ô tô;

tôn kém khi khôi phục/kết nối lại.

⁵ Để triển khai và kế tục Chương trình hành động Hà Nội, ASEAN đã đề ra Chương trình hành động Viên Chân (VAP) cho giai đoạn 2004-2010 và các kế hoạch hành động (KHHD) để xây dựng ba trụ cột Cộng đồng về chính trị - an ninh, kinh tế và văn hóa – xã hội, trong đó có hợp phần quan trọng là thực hiện Sáng kiến liên kết ASEAN (IAI) nhằm giúp thu hẹp khoảng cách phát triển trong ASEAN với các kế hoạch hành động và các dự án cụ thể.

điện tử; nghề cá; các sản phẩm từ cao su; dệt may; các sản phẩm từ gỗ; vận tải hàng không; thương mại điện tử ASEAN; chăm sóc sức khỏe; du lịch; và Logistics. Để đẩy mạnh các nỗ lực hình thành AEC, ASEAN đã thông qua kế hoạch tổng thể xây dựng trụ cột này, là một bộ phận trong lộ trình xây dựng Cộng đồng ASEAN được thông qua tại HNCC ASEAN-14 (tháng 2/2009), với các quy định chi tiết về định nghĩa, quy mô, cơ chế và lộ trình thực hiện AEC.

Theo kế hoạch AEC, năm 2015 sẽ là cột mốc quan trọng đối với ASEAN vì nó sẽ biến khu vực trở thành một thị trường thống nhất với sự lưu chuyển tự do của hàng hóa, dịch vụ, đầu tư và nguồn nhân lực có tay nghề cao. ASEAN là khối kinh tế đông dân thứ tư trên thế giới với tổng GDP toàn khối đạt 2,3 nghìn tỉ USD và cũng là một trong những khu vực tăng trưởng nhanh nhất thế giới⁶.

Đối với các ngân hàng VN, với việc thực hiện lộ trình các cam kết từ AEC sẽ giúp các ngân hàng VN liên thông và kết nối với thị trường các nước AEC, sẽ đem đến nhiều cơ hội song cũng đặt ra không ít thách thức đối với thị trường trong nước. Về

⁶ Ban Thư ký ASEAN ngày 21/10 cho biết, Tổng sản phẩm quốc nội (GDP) của khối vẫn mạnh mẽ với mức tăng trưởng 5,7% và đạt tổng giá trị 2.310 tỷ USD năm 2012, nhờ sự hỗ trợ chủ yếu của khu vực dịch vụ. Theo số liệu thống kê mới nhất, việc ASEAN tiếp tục duy trì đà tăng trưởng nhanh đã được thể hiện qua mức tăng thu nhập bình quân đầu người trong khối, từ 3.591 USD năm 2011 lên 3.751 USD năm 2012.

Báo cáo Triển vọng Phát triển châu Á mới được Ngân hàng Phát triển châu Á (ADB) cho biết, trong năm 2014, tốc độ tăng trưởng của khu vực Đông Nam Á sẽ là 5,3% do đầu tư và xuất khẩu được hưởng lợi từ thương mại toàn cầu cải thiện. Tuy nhiên, ADB hạ dự báo tăng trưởng khu vực sẽ giảm 0,5% xuống còn 4,9% trong năm nay, thấp hơn mức 5,6% của năm ngoái, do tình trạng suy yếu của các nền kinh tế Indonesia, Thái Lan và Malaysia.

cơ hội, việc xóa bỏ rào cản và sự khác biệt giữa các quốc gia trong khối là để tạo ra thị trường bình đẳng cho các ngân hàng trong nước với các ngân hàng nước ngoài. Tác giả cho rằng đây là cơ hội mở ra cho các ngân hàng VN một số “tính trội” nổi bật như sau:

Thứ nhất, mở rộng cơ hội đa dạng hóa và nâng cao chất lượng sản phẩm dịch vụ, hướng đến đáp ứng tốt hơn các nhu cầu vốn. Để đón đầu AEC tại VN, nhiều DN tại các nước ASEAN như Thái Lan, Singapore, Malaysia, Indonesia... đã bắt đầu thành lập văn phòng đại diện ở VN. Sự hiện diện của các ngân hàng nước ngoài tại VN mang lại cơ hội cho người tiêu dùng có sự lựa chọn đa dạng hóa hơn đối với các sản phẩm dịch vụ, chất lượng sản phẩm cũng được nâng cao do các ngân hàng phải cạnh tranh khốc liệt hơn, không chỉ với các đối thủ trong nước mà cả các đối thủ trong các nước AEC.

Thứ hai, hội nhập tài chính AEC sẽ giúp các ngân hàng VN mở rộng thị phần, tiếp cận các công nghệ quản trị tiên tiến, tăng cường kinh nghiệm và nâng cao tiêu chuẩn về quản trị công ty, khả năng phân tích, đầu tư cho

các ngân hàng trong nước, hướng đến chủ động hội nhập trong xu thế toàn cầu.

Thứ ba, tự do hóa đầu tư, tự do hóa dòng vốn sẽ tạo thuận lợi để phát triển thị trường tài chính, thị trường ngân hàng sâu hơn, tạo “cú hích” quan trọng và cần thiết cho các ngân hàng VN phát triển theo hướng bền vững. Chính sự tự do luân chuyển các dòng vốn đầu tư của AEC sẽ có tác động tích cực đến phát triển hệ thống tài chính và thị trường ngân hàng của VN không chỉ theo chiều rộng và còn theo cả chiều sâu. Sự luân chuyển tự do của các dòng vốn cũng khiến cho quy mô của thị trường tài chính nói chung và thị trường ngân hàng nói riêng tăng lên đáng kể và trở thành kênh huy động vốn của các ngân hàng VN, đáp ứng các nhu cầu về vốn của nền kinh tế.

Thứ tư, với quy mô GDP của các nước ASEAN đạt trên 2,3 nghìn tỷ USD và tốc độ tăng trưởng trên 5% mỗi năm, lượng dân số khoảng trên 625 triệu người, cơ cấu dân số trẻ, mức thu nhập bình quân đầu người khoảng gần 4.000 USD/người/năm, AEC với việc tự do hóa dịch chuyển hàng hóa, dịch vụ trong khu vực ASEAN sẽ khuyến khích các

hoạt động kinh doanh và đầu tư lớn hơn ở khu vực. Đây là cơ hội tốt để các ngân hàng VN nắm bắt thời cơ mở rộng thị trường.

Bên cạnh những cơ hội như đã nêu, việc tham gia cộng đồng AEC là cơ hội để các ngân hàng VN phát triển và hoàn thiện; tuy nhiên, AEC cũng đem lại không ít thách thức:

Một là, khác biệt lớn khó lấp đầy về khuôn khổ pháp lý cũng như về mức độ tự do hóa thị trường tài chính giữa các quốc gia liên quan trong cộng đồng AEC.

Hai là, yêu cầu về tỷ lệ vốn an toàn tối thiểu cũng có sự khác biệt lớn với Singapore và Philippines đã áp dụng tỷ lệ này theo Basel III trong khi các nước như VN và Campuchia đang xúc tiến áp dụng Basel II. Do vậy, các ngân hàng hoạt động xuyên khu vực sẽ phải chật vật trong việc tuân thủ các yêu cầu pháp lý quá khác nhau này.

Ba là, sự gia tăng dòng vốn, đặc biệt từ nước ngoài vào cũng làm gia tăng mối lo về bong bóng giá tài sản và cũng như việc điều hành chính sách tiền tệ độc lập, làm tăng nguy cơ rút vốn đột ngột, đặc biệt với quy mô lớn sẽ là nguyên nhân mất ổn định đối

với thị trường và các ngân hàng VN.

Bốn là, năng lực công nghệ chậm được cải thiện, chưa tạo ra môi trường thuận lợi cho các ý tưởng sáng tạo công nghệ phát triển và chưa hấp dẫn trong thu hút công nghệ hiện đại

3. Triển khai áp dụng Basel

Hiện nay, tại VN, các ngân hàng VN đều đang trong quá trình tự tìm hiểu, nghiên cứu để thực hiện Basel. Bên cạnh “tự thân vận động” của chính bản thân các ngân hàng VN, tác giả cho rằng để giúp đỡ các NHTM giảm thiểu khó khăn trong quá trình triển khai áp dụng Basel, NHNN cần đề ra những phương pháp nâng cao hiệu quả trong việc hỗ trợ đào tạo phát triển nguồn nhân lực, hỗ trợ kỹ thuật từ các tổ chức quốc tế, nâng cao hệ thống cơ sở dữ liệu, xử lý vướng mắc của hệ thống các NH; kết hợp với tổ chức các diễn đàn, hội thảo thúc đẩy hợp tác giữa các NH VN với các NH nước ngoài. Quản trị rủi ro tốt, mỗi NH sẽ có một nền tảng vững chắc, tạo đà cho sự phát triển trong tương lai, nâng cao tính cạnh tranh trong hệ thống. Ngoài ra, để tạo tiền đề cho hệ thống NH VN cạnh tranh trên thị trường quốc tế, tác giả cho rằng trong thời gian tới, cần tập trung đẩy mạnh các mảng công việc, cụ thể như sau:

Một là, tự bản thân các các ngân hàng VN cần xây dựng lộ trình triển khai Basel và các chính sách hướng dẫn cụ thể và phù hợp với điều kiện ở trong nước VN để giảm những tác động bất lợi trong quá trình triển khai.

Hai là, nghiên cứu cụ thể và lên kế hoạch sử dụng hiệu quả

nguồn nhân lực, nguồn tài chính hiện có của các các ngân hàng VN để giảm chi phí hoạt động.

Ba là, tiến tới đa dạng hóa nguồn thu thông qua việc tăng tỷ trọng thu nhập từ các hoạt động phi tín dụng.

Bốn là, nên có các chuyên gia phân tích về lượng, dữ liệu, khớp nối đưa vào mô hình, từ đó có thể tiên đoán được hành xử của khách hàng đối với mỗi trường hợp cụ thể.

Năm là, cần có những bộ công cụ giúp chuẩn hoá dữ liệu, kiến thức thực tiễn và thiết kế quy trình, mức độ linh hoạt trong hệ thống để có khả năng chỉnh sửa, nâng cấp khi cần thiết.

Sáu là, xây dựng “văn hóa Basel” trong các ngân hàng VN để đáp ứng trước thềm hội nhập AEC theo hình thức và phương châm từ trên xuống dưới, liên kết giữa các phòng, ban bộ phận trong NH.

Bảy là, NHNN có các cơ chế khuyến khích và tạo điều kiện thuận lợi hơn đối với nhóm 10 thí điểm thực hiện Basel⁷. Vì việc triển khai thực hiện Basel là công tác dài hạn, đòi hỏi có sự đầu tư và tốn nhiều nguồn lực.

4. Kết luận

Thực tiễn đã chứng minh giai đoạn hiện nay, việc áp dụng thực hiện Basel là tất yếu khách quan trong quá trình hội nhập, đặc biệt là trước thềm AEC. Triển khai

⁷ Theo lộ trình, đến cuối năm 2015 sẽ có 10 ngân hàng thí điểm thực hiện phương pháp quản trị vốn và rủi ro theo tiêu chuẩn Basel II, bao gồm BIDV, VietinBank, Vietcombank, Techcombank, ACB, VPBank, MB, Maritime Bank, Sacombank và VIB. Đến năm 2018, cả 10 ngân hàng trên sẽ hoàn thành việc thí điểm này, sau đó sẽ mở rộng áp dụng Basel II với các ngân hàng thương mại khác trong nước.

thực hiện Basel là một trong những nội dung quan trọng của đề án cơ cấu lại hệ thống NH đã được Chính phủ phê duyệt, Thống đốc NHNN cũng đã đưa ra lộ trình cụ thể để triển khai hoạt động này trong toàn hệ thống. Việc triển khai thực hiện và áp dụng Basel tại VN còn nhiều thách thức, khó khăn và là hành trình dài cần thiết để hội nhập, nhưng tất yếu khách quan phải triển khai thực hiện, nhất là khi VN đang đứng trước thềm AEC●

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- http://www.researchgate.net/publication/257812324_implementing_management_information_system_in_libyan_islamic_financial_institutions
- <http://bacongthuong.com.vn/ngan-hang-viet-dang-di-dung-huong-trong-ap-dung-basel-ii.html>, truy cập lúc 23h20', ngày 2/6/2015.
- http://www.vnba.org.vn/index.php?option=com_content&view=article&id=1594:hipc-vn-basel-basel-i-va-ii&catid=43:ao-to&Itemid=90, truy cập lúc 23h, ngày 2/5/2015.
- Lý Hoàng Anh, Trần Mai Ước. (2015). *Doanh nghiệp VN tham gia cộng đồng kinh tế ASEAN, cơ hội, thách thức và giải pháp cơ bản*. HTKH “Cộng đồng kinh tế ASEAN cơ hội và thách thức cho các DN VN”.
- Lý Hoàng Anh, Trần Mai Ước. (2015). Một số vấn đề cơ bản khi VN gia nhập cộng đồng kinh tế ASEAN. *Tạp chí Phát triển & Hội nhập*, số 21(31), tháng 3-4/2015.
- Thông tư số 13/2010/TT-NHNN của Ngân hàng Nhà nước VN: Quy định về các tỷ lệ bảo đảm an toàn trong hoạt động của tổ chức tín dụng.
- Thông tư số 36/2014/TT-NHNN của Ngân hàng Nhà nước VN: Quy định các giới hạn, tỷ lệ bảo đảm an toàn trong hoạt động của tổ chức tín dụng, chi nhánh ngân hàng nước ngoài.